

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРАВОСУДДЯ

В И С Н О В О К

щодо проекту Закону про правовий статус і соціальні гарантії осіб, які незаконно позбавлені волі, заручники, або засуджені на тимчасово окупованих територіях України та за її межами (реєстр. № 8205 від 27 березня 2018 року)

Комітет з питань правової політики та правосуддя розглянув на своєму засіданні 17 січня 2019 року (протокол № 76) на відповідність Конституції України проект Закону про правовий статус і соціальні гарантії осіб, які незаконно позбавлені волі, заручники, або засуджені на тимчасово окупованих територіях України та за її межами (реєстр. № 8205 від 27 березня 2018 року), поданий народними депутатами України Шухевичем Ю.-Б.Р., Геращенко І.В., Третьяковим О.Ю. та іншими (далі – Законопроект).

Згідно з пояснювальною запискою основною метою Законопроекту є «визначення основних засад державної політики у сфері визначення правового статусу особи, яка незаконно позбавлена волі незаконними збройними формуваннями або правоохоронними органами іноземної держави, заручник, або незаконно засуджена з 20 лютого 2014 року, забезпечення її соціальних гарантій і первинних матеріальних потреб».

Для досягнення зазначеної мети Законопроектом «пропонується визначити основні терміни щодо правового статусу і встановлення соціальних гарантій осіб, які незаконно позбавлені волі, захоплені як заручники, або незаконно засуджені на тимчасово окупованих територіях України чи за її межами, незаконними збройними формуваннями або правоохоронними органами іноземної держави, а також чітко визначити сферу дії даних правових норм і положень щодо кола осіб у часі і просторі».

Також «Законопроект спрямований на порядок встановлення та особливості правового статусу осіб, які незаконно позбавлені волі незаконними збройними формуваннями або правоохоронними органами іноземної держави, соціальні гарантії осіб, які незаконно позбавлені волі та забезпечення їх первинними матеріальними потребами».

Вирішуючи питання про відповідність Законопроекту положенням Конституції України, Комітет виходить з такого.

Конституція України встановлює, що Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава (стаття 1); людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (частина перша та друга статті 3).

Відповідно до Основного Закону України усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах. Права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними, закріплені цією Конституцією, не є вичерпними і не можуть бути скасовані. При прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод (статті 21 та 22).

Згідно Основного Закону України громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, безробіття з незалежних від них обставин, а також у інших випадках, передбачених законом (частина перша статті 46). Громадянам, які потребують соціального захисту, житло надається державою та органами місцевого самоврядування безоплатно або за доступну для них плату відповідно до закону (частина друга статті 47). Кожен має право на професійну правничу допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав (стаття 59).

Відповідно до приписів статті 17 Конституції України захист суверенітету і територіальної цілісності України є справою всього Українського народу (частина перша). Разом з тим, держава забезпечує соціальний захист громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей (частина п'ята).

Конституційний Суд України у своєму Рішенні від 20 грудня 2016 року № 7-рп/2016 зазначив, що норми-принципи частини п'ятої статті 17 Конституції України щодо забезпечення державою соціального захисту громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей є пріоритетними та мають безумовний характер. Тобто заходи, спрямовані на забезпечення державою соціального захисту вказаної категорії осіб, у зв'язку, зокрема, з економічною доцільністю, соціально-економічними обставинами не можуть бути скасовані чи звужені (абзац восьмий підпункту 2.2 пункту 2 мотивувальної частини).

Крім того, Конституційний Суд України неодноразово розглядав питання, пов'язані з реалізацією права на соціальний захист, і сформулював правову позицію, згідно з якою в Конституції України виокремлюються певні категорії громадян України, що потребують додаткових гарантій соціального захисту з боку держави; до них, зокрема, належать громадяни, які відповідно до статті 17 Конституції України перебувають на службі, у тому числі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, органах, що забезпечують суверенітет і територіальну цілісність, її економічну та інформаційну безпеку (рішення від 20 березня 2002 року № 5-рп/2002, від 17 березня 2004 року № 7-рп/2004).

У даній сфері правового регулювання діють і міжнародно-правові акти, зокрема, Загальна декларація з прав людини від 10 лютого 1948 року, яка відповідно до частини першої статті 9 Конституції України є частиною національного законодавства України.

Так, частиною першою статті 1, статтями 2, 3, 4, 5, 6, 8 та 9 Загальної декларації прав людини передбачено, що всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності та правах. Вони наділені розумом і совістю і повинні діяти у відношенні один до одного в дусі братерства. Кожна людина повинна мати всі права і всі свободи, проголошені цією Декларацією, незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного чи соціального походження, майнового, станового або іншого становища. Крім того, не повинно проводитися ніякого розрізнення на основі політичного, правового або міжнародного статусу країни або території, до якої людина належить, незалежно від того, чи є ця територія незалежною, підопічною, несамоврядованою або як-небудь інакше обмеженою у своєму суверенітеті. Кожна людина має право на життя, на свободу і на особисту недоторканність. Ніхто не повинен бути в рабстві або у підневільному стані. Ніхто не повинен зазнавати тортур, або жорстокого, нелюдського, або такого, що принижує його гідність, поводження і покарання. Кожна людина, де б вона не перебувала, має право на визнання її правосуб'єктності. Кожна людина має право на ефективне поновлення у правах компетентними національними судами в разі порушення її основних прав, наданих їй конституцією або законом. Ніхто не може зазнавати безпідставного арешту, затримання або вигнання.

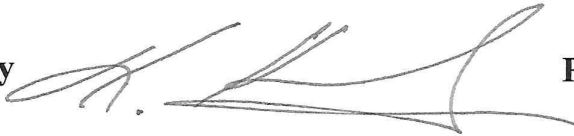
У Рішенні від 12 лютого 2002 року № 3-рп/2002 Конституційний Суд України зазначив, що Конституція України як головне джерело національної правової системи є також базою поточного законодавства. Вона надає можливість урегулювання певних суспільних відносин на рівні законів, які конкретизують закріплені в Основному Законі положення (абзац перший підпункту 3.1 пункту 3 мотивувальної частини).

Відповідно до пунктів 1, 6, частини першої статті 92 Конституції України виключно законами України визначаються права і свободи людини і громадянина, гарантії цих прав і свобод; основи соціального захисту.

Верховна Рада України – єдиний орган законодавчої влади в Україні, одним із повноважень якого є прийняття законів (стаття 75, пункт 3 частини першої статті 85 Конституції України).

Враховуючи викладене, Комітет дійшов висновку, що проект Закону про правовий статус і соціальні гарантії осіб, які незаконно позбавлені волі, заручники, або засуджені на тимчасово окупованих територіях України та за її межами (реєстр. № 8205 від 27 березня 2018 року), поданий народними депутатами України Шухевичем Ю.-Б.Р., Герашенко І.В., Третьяковим О.Ю., та іншими, не суперечить положенням Конституції України.

Голова Комітету

Р.П. КНЯЗЕВИЧ